

2025 RAMAZAN VAAZ SİLSİLESİ:

15.GÜN

KUL HAKKI VE HELALLEŞME

(KUL HAKKININ DÜNYA VE AHİRET SONUÇLARI)

YAZAR: ALİ AYKAÇ

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ
وَالْبَغْيِ يَعِظُكُم لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“Şüphesiz Allah, adaleti, ihsanı ve yakınlara yardım etmeyi emreder; hayasızlıktan, kötülükten ve zorbalıktan meneder. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”

Nahl, 16/90.

WhatsApp İletişim

daha fazlası için:
www.aliaykac.com

iletişim : (0)541 934 3778

Tüm içeriklerin kısmen ya da tamamen izinsiz kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlanması ve dağıtılması kesinlikle yasak olup kul hakkını ihlâl eder. Ayrıca bu yasağa uymayanlar hakkında 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca telif hakları üzerinden yasal işlem yapılacaktır.

بِسْمِ اللّٰهِ، اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

Hamd, bizleri bir kez daha rahmet ve mağfiret mevsimi olan **Ramazan-ı Şerif'e** eriştiren, bu mübarek ayı **kulluğumuzun idrakine varmamız için bir fırsat kılan** Yüce Allah'a mahsustur. **Salât ve selâm**, bu ayın nasıl ihya edilmesi gerektiğini **en güzel örnek olarak bizlere yaşayarak gösteren** Peygamber Efendimiz **Muhammed Mustafa ﷺ'e**, onun âline, ashabına ve kıyamete kadar onun izinden yürüyen tüm mü'minlerin üzerine olsun!

Pek Aziz ve Muhterem Müslümanlar,

Ramazan ayı, yalnızca açlık ve susuzlukla nefsi terbiye etme vakti değil, aynı zamanda **ruhun derinliklerine inip, yapılan yanlışlarla yüzleşme, gönülleri arındırma ve ilahî huzura daha saf bir kalple varma mevsimidir.** Oruç, bireyin yalnızca midesini değil, gözünü, dilini, elini ve tüm benliğini haramdan ve haksızlıktan sakındırmasını öğütler. Çünkü **kul hakkı, yalnızca insana değil, insanın Rabbiyle olan bağına da dokunan en büyük vebaldir.**

Ne yazık ki, ibadetlerimizi yerine getirirken kimi zaman göz ardı ettiğimiz büyük bir hakikat var: **Allah Teâlâ'nın affedebileceği günahlar ile yalnızca kulun affına bağlı olan hak ihlalleri aynı değildir.** İşte bu yüzden, kul hakkını ihlal edenin, tövbesinin kabulü için yalnızca pişman olması yetmez; hakkını yediği kimseyle helalleşmesi, ona olan borcunu ödemesi ve gönlünü alması gerekir.

Kur'ân-ı Kerîm, adalet ve hakkaniyetin üzerinde titizlikle durur. Zira İslam, yalnızca bireyin Rabbiyle olan ilişkisini düzenleyen bir din değil, insanın insanla olan hukukunu da önceleyen bir nizama sahiptir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurur: *“Şüphesiz Allah, adaleti, ihsanı ve yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayasızlıktan, kötülükten ve zorbalıktan meneder. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”*¹

Bu ayet, adaletin bir müminin hayatındaki temel direklerden biri olduğunu gösterirken, zulüm ve haksızlığın ise en büyük günahlardan sayıldığını açıkça ortaya koyar. **Peygamber Efendimiz ﷺ** de kul hakkının önemini bizzat yaşayarak ümmetine öğretmiştir. Bir gün ashabına hitaben şöyle buyurmuştur: *“Biliyor musunuz, müflis kimdir?” Ashab-ı kiram, “Bizim aramızda müflis, parası ve malı olmayan kimsedir.” dediler. Bunun üzerine Rasulullah ﷺ şöyle buyurdu: “Ümmetinden müflis olan kişi, kıyamet günü namaz, oruç ve zekât sevaplarıyla gelir. Ancak, şu kişiye sövmüş, bu kişiye iftira atmış, ötekinin malını yemiş, berikinin kanını dökmüş, bir başkasını da dövmüştür. Nihayetinde onun sevapları bu hak sahiplerine dağıtılır. Eğer sevapları yetmeden borçları tükenirse, bu kez hak sahiplerinin günahları ona yüklenir ve sonunda cehenneme atılır.”*²

¹ Nahl, 16/90. إِنَّ اللَّهَ يُأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ۗ وَالْبَغْيِ ۗ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

² Müslim, Birr, 59. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَتَدْرُونَ مَا الْمُفْلِسُ؟ قَالُوا: «الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ». فَقَالَ: «إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ، وَيَأْتِي

Hadisin girişinde, **Peygamber Efendimiz ﷺ** sahabelerine **“Müflis kimdir?”** diye soruyor. Sahabeler, müflis kelimesini dünyevi anlamda düşünüyorlar ve cevaben **“Müflis, parası ve malı olmayan kimsedir.”** diyorlar. Arapça’da müflis (المفلس) kelimesi, **“iflas eden, mal varlığını yitiren”** anlamına gelir. Günümüz dilinde bu kelime, ekonomik açıdan batmış ve elinde hiçbir maddi varlığı kalmamış kişiler için kullanılır.

Ancak **Peygamber Efendimiz ﷺ**, müflis kavramını sadece maddi kayıplarla sınırlandırmayıp, ahiretteki iflası da içine alacak şekilde genişletiyor. Zira dünya hayatındaki iflas, geçici bir durumdur; kişi tekrar çalışarak malını kazanabilir. **Ancak ahiretteki iflas, geri dönüşü olmayan bir felakettir.**

Hadiste anlatılan müflis, **ibadetlerini yerine getiren ama kul hakkına riayet etmeyen kişidir.** Yani kıyamet günü, namaz kılınmış, oruç tutmuş, zekât vermiş ama şu günahları işlemiştir:

- **“Şuna sövmüş”** (شَتَمَ هَذَا) → İnsanlara hakaret etmiş, kalplerini kırmış.
- **“Buna iftira etmiş”** (قَذَفَ هَذَا) → Yalan söylemiş, başkalarına çamur atmış.

قَدْ شَتَمَ هَذَا، وَقَذَفَ هَذَا، وَأَكَلَ مَالَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَضَرَبَ هَذَا، فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنْ فَنَيْتَ حَسَنَاتَهُ قَبْلَ أَنْ يُفْضَى مَا عَلَيْهِ، أَخَذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ

- “**Ötekinin malını yemiş**” (أَكَلَ مَالَ هَذَا) → Haksız kazanç elde etmiş, yetimin hakkını gasp etmiş.
- “**Berikinin kanını dökmüş**” (سَفَكَ دَمَ هَذَا) → Zulmetmiş, insanların hayatına kastetmiş.
- “**Bir başkasını dövmüş**” (ضَرَبَ هَذَا) → Fiziksel şiddet uygulamış.

Bu günahlar, doğrudan başkalarının haklarını ihlal etmeye yönelik eylemler olduğu için, **kişinin ibadetleri, bu ihlalleri telafi etmeye yetmiyor.** Zira Allah Teâlâ, kendi haklarını dilerse affedebilir, ancak kul hakkını affetmesi için, hakkı yenen kişinin de rızası gerekir.

Bu noktada İslam hukukundaki **mâlî ve cezaî sorumluluklar** devreye girer. Kul hakkı, kişinin Allah ile olan ilişkisini değil, toplumla olan ilişkisini düzenler. İslam hukukuna göre:

- *Birine iftira atmışsan, **ondan helallik alman gerekir.***
- *Birinin malını çalmışsan, **geri ödemen gerekir.***
- *Birinin canına zarar vermişsen ya **diyet ödemen ya da affedilmen gerekir.***

Ancak kişi, bunları dünyada telafi etmezse, mahşerde sevaplarıyla ödemek zorunda kalır. Sevapları yetmezse, borçlu olduğu insanların günahları ona yüklenir. **İşte asıl iflas budur!**

Bu hadis, özellikle modern toplumda etik ve adalet anlayışımızı ciddi şekilde sorgulamamız gerektiğini ortaya koymaktadır. Bugün:

- **Namaz kılıp kul hakkına dikkat etmeyen insanlar var.**
- **Dini vecibelerini yerine getirirken, ticarete, sosyal hayatta insanları aldatanlar var.**
- **Sosyal medyada iftiralar atan, insanların itibarlarını zedeleyenler var.**
- **İş yerinde işçinin hakkını vermeyen patronlar, çalışanına zulmeden yöneticiler var.**

Bütün bunlar, kişiyi ahiret müflisi yapabilecek büyük günahlardır. Bu hadis, ibadetlerin yalnız başına kişinin kurtuluşu için yeterli olmadığını, eğer bir kulun hakkı ihlal edilmişse, o ibadetlerin mahşerde sahibini kurtaramayacağını ortaya koymaktadır.

Ramazan, yalnızca Allah'a karşı görevlerimizi değil, kul ile olan hesaplarımızı da gözden geçirme zamanıdır. Çünkü affedilmeyi isteyen bir kul, önce kendi zulmettikleriyle yüzleşmeli ve üzerindeki hakları temizlemelidir.

Bu yüzden oruç ve ibadetlerimiz kadar, gönül kırıklarını onarmaya, helallik almaya da önem vermeliyiz. Zira mahşerde hesap günü gelmeden önce hakkına girdiğimiz insanlarla hesaplaşmak, burada mümkün ve daha kolaydır.

Kul hakkı, bu dünyada maddi ve manevi huzursuzluklara, ahirette ise azaba sebep olan bir günah türüdür. Peygamber Efendimiz ﷺ, sahabelerine sık sık şu hatırlatmayı yaptı: *“Kimin üzerine bir kardeşinin hakkı geçmişse, bugün onunla helalleşsin! Çünkü kıyamet günü dinar da dirhem de yoktur. Eğer o kişinin sevapları varsa, hakkı kadar sevapları alınır. Eğer sevabı yoksa, hak sahibinin günahları ona yüklenir.”*³

Rabbimiz! Kalplerimize adaleti, dillerimize doğruluğu, ellerimize helali, ömrümüze bereketi lütfeyle!

*Rabbimiz! Bizleri, kul hakkına riayet eden, iftira ve zulümden uzak duran, helalleşmeden huzur bulamayan, hesap günü müflis olmaktan korkan kullarından eylesin!
(Âmin!..)*

وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، الْفَاتِحَةَ

³ *Buhârî, Mezâlim, 10. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ مِنْ عَرِضِهِ أَوْ مِنْ شَيْءٍ، فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ، قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَخَذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَتْ عَلَيْهِ*